

vse druge. Zanimivo je, na kako visok pri-spevek kranjske dežele je računalo centralno vodstvo „Rdečega križa“. V zapisniku se je ojačenega centralnega vodstva na Dunaju z dne 12. septembra (objavljenem v oficialnem glasilu Das Rote Kreuz) čitamo, da po poročilu referenta dr. Koliska do takrat še niso dospeli obračuni iz nekaterih kronovin, med temi tudi iz Kranjske ne. Referent je izkušal podati celotno sliko finančnega uspeha tedna „Rdečega križa“ in je zato navedel za dežele, ki še niso bile poslane obračunov, aproksimativne številke. Uspeh tedna „Rdečega križa“ na Kranjskem je cenil dr. Kolisko na okroglo 55.000 K — zmotil se je za skoraj celih 162.000 K; poštivost Kranjske je bila skoro petkrat večja, kakor je sodelo centralno vodstvo „Rdečega križa“! — Mi dobro vemo, da bi ne bilo tega uspeha, ako bi se učiteljstvo ne poprijelo dela z vso vnemo in poštivostno. Ali vedo to tudi drugod.

— Dnevi darovanja v krškem okraju. Šole krškega okraja (brez mesta) so nabrale 3551 K 33 vin, mesto Krško 533 K 59 vin, skupaj 4084 K 92 vin. Članov je bilo nabranih od šol (brez Krškega) 115, v mestu 15, skupaj 130. Člani so vplačali (brez Krškega) 411 K 40 vin, v mestu 320 K, skupaj 731 K 40 vin. Torej: šole krškega okraja so dale 3962 K 73 vin, krška šola sama 853 K 59 vin, skupaj 4816 K 32 vin. V Krškem je priredila meščanska šola tisto nedeljo cvetlični dan. Hospitantke so prodale navzlic hudemu deževju vse cvetke, ki so jih tudi same nabrale. — Čast takemu delu!

— Društvo jubilejske samopomoči. Dne 30. sept. t. l. je umrl družbenik Konrad Mejovšek, nadučitelj v Reki-Hoče. Za ta 47. smrtni slučaj plača vsak član v smislu § 4. pravil tekem enega meseca po poštni nakaznici 2 K 05 h na naslov Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani, registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Štajerske vesti.

— Želje štajerskega meščansko-šolskega učiteljstva. Na zborovanju v Gradcu je sklenilo štajersko meščansko-šolsko učiteljstvo sledečo zahtevo: Vse deželne meščanske šole se morajo podprizniti, ker bi bila sicer nemška šola in sploh vse posredno stanje avstrijskih Nemcev v nevarnosti. Končno tudi se zahtevajo, da se odpravi sedanje obsedno stanje v Avstriji.

— Ključ po otvoritvi deželne kmetijske šole v St. Jurju ob J. Z. Vsak dan sedaj čitamo po časopisih razprave o važnosti domačega kmetijstva, osobito pa pišejo o tem, koliko bi se lahko v deželi več pridelalo, koliko prihranilo pri racionalnem gospodarstvu in kako bo treba v teh smereh delati v vojnem času in v bližnji bodočnosti. Za vse te naloge pa je treba izobraženih gospodarjev, ki nam jih dajejo kmetijske šole. Deželna kmetijska šola v St. Jurju ob J. Z. je urejena za enoletne, teoretično-praktične kmetijske tečaje, v katerih se izobrazujejo šoli odrasli, telesno dovolj sposobni kmetijski fantje s primernimi ljudsko-šolskimi izpričevali v gospodarje na domačih posestvih. Od začetka vojne je že ta šola zaprta; nujna želja in potreba slovenskega kmetijstva na Spodnjem Štajerskem je, da se zopet otvori in da vrši svojo nalogo naprej. Prosimo štajerski deželni odbor, naj se za to zadevo zavzame!

Koroške vesti.

— k— Celovške „Freie Stimmen“ za učenje slovensčine in hrvaščine. Celovške „Freie Stimmen“ pišejo o uvedbi nemškega jezika v primorske šole: „Ta odredba bo z ozirom na okolnost, da bo ob povratku normalnih razmer na jugu monarhije gotovo jako narasel promet s tujci iz notranjih dežel kakor tudi iz Nemčije, jako koristil tudi prebivalstvu, ki bo imelo mnogovrstne posle s tujci; zato je napravilo prebivalstvo jako srečen korak, da je že sedaj poskrbelo za bodočnost. Za nas Nemce, posebno pa za nas Nemce v alpskih deželah, velja ob tej priliki nujno opozorilo, kako potrebno je znati drugi deželni jezik vsakokratnega ozemlja, tu tedaj slovensko, italijansko in hrvaško. Ako tega ne storimo, bomo nasproti nemškemu narodom jako na škodi.“

— k— Slovenski koroški učitelj — zglede patrioti. Dnevnik „Grazer Tagblatt“, nemško-nacionalen list, ki Slovencem ni naklonjen, prinaša v številki 297, stran 5, dne 26 oktobra 1916 (jutranja izdaja), pod napisom „Kriegsopfer“ o koroškem učitelju Alojziju Haninu, ki smo o njega smrti mi poročali v svoji 22. številki, to-le vest: „Gospod Alojzij Hanin, učitelj v Koljah, praporščak nekega polka deželnih strelcev, je umrl dne 8. okt. ter bil pokopan 9. okt. v Pergini. Leta 1915. je moral iti k naboru. Da bi bil na tem potrjen, se je dal prej v deželni bolnišnici operirati. Na naboru je

bil res potrjen — Preden je nastopil vojno službo, je bil dal vse svoje precejšnje imetje za vojno posojilo.“ — Storit in dati za domovino več, kot je storil in dal ta slovenski koroški učitelj, pač ni mogoče, zakaj dal je v resnici vse: blago in kri!

DOMOVINI.

O, vdova tožna, zapuščena,
ti mati toliko sirot,
s krvjo solzami napojena,
ki bol poznaj le, nič dobrot,
oj, mati vdanega ti sina,
oj, zlata mati — domovina!
Ti krasna si, krasnejše ni,
kar jih obseva zarja dneva;
krepostna si, vsa vredna ti,
da krona venca te kraljevala!
A trnjev le tvoj venec je,
in rod tvoj rod — mučenec je;
sovražni svet te le prezira,
prezira te in te zatira!
Kdaj to gorje pač mine ti?
Kdaj se oko ti vjasni kalno?
Kdaj slečeš to obleko žalno,
kdaj solnce zlato sine ti?
O, da z močjo in srečo, slavo,
ne s krono trnjevo nebó
ovilo bi ti svele glavo —
kako bi jaz ti pel glasno!
A ker nihče ne šteje te,
ker ves te svet tepta z nogami,
jaz ljubim tem srčneje te,
jaz ljubim tem zvesteje te,
a ljubim te — s solzami!
Oj, mati moja domovina,
ljubezen moja ti edina,
Bog čuvaj dobrotljivi te,
Bog živi te, Bog živi te!

S. Gregorčič.

Goriške vesti.

— g— Za šoriške ljudskošolske učitelje. Goriški deželni odbor je predložil spomenico učiteljev iz šolskih okrajev goriškega, tolimskega, tržaškega in gradiščanskega za ublaženje bednega položaja tega učiteljstva c. kr. centralni vladi potom tržaškega namestništva s priporočilom, da dovoli okrajnim šolskim zalogam primerne dotacije, da bodo mogli dovoliti učiteljstvu draginske doklade za vojno dobo. Deželni odbor sam take doklade ne moredovoliti, ker je v to kompetenten edinole deželni zbor. Deželni šolski svet je predložil vladi konkretne predloge. Draginska doklada naj bi znašala 140—500 K za vsako učno osebo. Skupni trošek bi znašal 88.000 K.

Tržaške vesti.

— t— Nemščina v nenemških ljudskih šolah v Primorju. Poročajo, da je c. kr. primorsko namestništvo odredilo, da se ima uvesti v ljudskih šolah od tretjega razreda dalje poučevanje nemškega jezika v nenemških šolah v Primorju in Trstu. V srednjih nenemških šolah se bo moral poučevati en del predmetov v nemškem jeziku, tako da se bo v osmem razredu predavalo 40 odstotkov predmetov nemško. Dostavlja se tem ukrepom, da so zlasti za Trst kot prvo trgovsko pristanišče Avstrije, ki je deležno v veliki meri svetovnega prometa, posebno velike važnosti, da služijo državnemu interesu in imajo priti v dobro Nemcem, ki se naselijo v Primorju po vojni.

— t— God pokojne cesarice Elizabete so praznovala tržaške šole dne 20. pret. mes. s tem, da so se udeležile maš po raznih cerkvah. Ta dan ni bilo pouka.

— t— Zavod za slepe v Trstu. Pred približno 15 leti v Trstu umrla Cecilija pl. Rittmayer je zapustila skoro večino svojega imetja za to, da se ustanovi v Trstu zavod (in zavetišče) za slepe. Mestni magistrat, ki upravlja to ustanovo, je šele pred 2 letoma kupil v Barkovljah pri Trstu vilo, da v njej namesti tak zavod. Vojna pa je pretrgala pričeto delo, in šele sedaj so predpriprave v to svrhu končane. Upravitelj ustanove pozivlja sedaj starše, oziroma varuhe, naj naznanijo svoje slepe otroke, ki jih mora poprej preiskati dr. Manzutto. — Otroci ne smejo presegati starosti 14 let. V zavodu bodo otroci uživali šolski pouk, kakor je to uvedeno v drugih sličnih zavodih. V zavodu pa se sprejmo tudi oslepeli vojaki. Tem se bo nudila prilika, da se v zavodu izuče lake obrti.

— t— S Proseka in Kontovelja pišejo „Edinosti“: Nobeno selo naše prelepe tržaške okolice ni v nekem pogledu tolikanj zapostavljeno, kot sta nasi vasi — v tem oziru pravcati pastorki: V mistih imamo namreč zadevo o vzgoji naše štiristo števajoče šolo-obvezne dece, ki, žal, že drugo leto ne uživa šolskega pouka. Prvo četrtletje tekočega leta se nagiblje h koncu in za otvoritev naše šole ni še nikakega znamenja. Glasom letošnjega septembarskega razglaš, zadevajočega vpisovanja, se je staršem obilavne zagotovilo, da se tukajšnja skupna

šola otvori nekoliko pozneje. Ta že težko pričakovani „pozneje“ naj vendar dojde čim prej, a še letos! Anti ne, da bo primorana naša šolska mladina zamuditi tudi drugo šolsko leto, inace se je bati neizogibnih zlih nasledkov; zakaj morala, na kateri se očituje močno vojni vpliv, itak že preveč trpi! Prizadete starše ter menda tudi našega mukotrpne g. orožnega stražmojstra kot kriminalista ima zvedavost po vzroku itak že predolgega zavlačevanja s to stvarjo. Ni dovolj, da pretežki vojni čas z vso svojo krutostjo tare in neizprosno pogreza itak že bedno naše ljudstvo v brezkraino mizerijo, je ta ubožni, samemu sebi prepuščen naraščaj glede odgoje vsestransko zanemarjen — pravcati strah onemoglim, zaradi morečih skrbi že osivelim materam, ki ubožice morajo, vdane v usodo, s trebihom za kruhom. In tej moriji prikašljuje še starka zima. Zaradi nastalega obupnega položaja mora biti izmed vseh človeških teženj neizrečno izolirana zlasti mladinska odgoja. Proti tej naraščajoči bedi pripoznano veliko pomaga odgojitelj naš slavnih magistrat s svojo prehvalevredno preskrbo in pa mnogo pripomorejo k zboljšanju tega bednega stanja tudi razne organizacije z reševanjem svojih plemenitih zadač. Evo nekaj zanje: Šolska mladina tržaškega ozemlja brez razlike narodnosti je že drugo šolsko leto uprav bogato obdarovana z oblačilom, obutvijo in s toplo prehrano. Pa vrhu teh dobrot se bliža poezije prepolna Svea noč, ko obeta posebno letošnji božič, da iz svojega nabiralnega koša navrže sirotam še marsikaj za nameček. Bilo jim! V najboljšo voščilo radi tudi po možnosti pomagamo. Toda naša proseška ter kontoveljska mladež bo bržkone tudi letos kratkoma prezrla, ker menda nima kot uboga para brez uka nikake pravice, da bi bila deležna sličnih dobrot, ne pravice do uživanja naklonjenosti svoje matere občine, dasiravno ima na bojnih poljanah rodnega očeta in ljubljene brate, boreče se in krvaveče za domovino. Upamo, da ta opomin morda ne bo zaman in se pristojni činitelji spomnijo tudi naše uka, vzgoje in podpore tako jako potrebne proseške in kontoveljske šolske mladine!

— t— V mladinskem zavetišču pri Sv. Jakobu v ulici sv. Marka št. 3 otvori začetkom decembra občina nameravani kinematograf za mladino, ki ne bo javen, temveč le za mladinske organizacije in šole, ki ga bodo obiskovale korporativno. Poučni in zabavni vzpored se bo nalepljal v zavetišču in objavljal v časopisu.

— t— Še vedno prenapolnjene šole. Opetovani pozivi v „Edinosti“ do pristojnih faktorjev v stvari prenapolnjenih slovenskih šol v mestu, ki jih še vedno mora vzdrževati Družba sv. Cirila in Metoda, so imele le eden uspeh, ki pravzaprav ni uspeh. Šolsko vodstvo je pač sprejelo vse priglasene dečke v šolo ter uporabilo zadnjo ped prostora v šoli, kjer sede zdaj učenci kakor žigice v škatlici, a glavne hibe pa ni odpravilo ne šolsko vodstvo, ne šolska oblast in tudi ne družba: potrebnih učnih oseb ni nastavil nihče. — Zaradi tega uči oba prva razreda pri Sv. Jakobu, v vsakem okoli 70 dečkov, ena sama učiteljica; na Acquedottu imata pa l. in II. razred tudi le eno učiteljico. Vsak izmed teh štirih razredov, skupaj okoli 280 otrok, ima le tri dni na teden pouka, ker oskrbuje po ena učiteljica pouk v vseh razredih. Otroci imajo torej komaj deset ur šole na teden, kakor v kaki šoli za silo na deželi. Prosimo nujno v imenu prizadetih otrok, naj se to v najkrajšem času popravi. To vendar ne gre, da bi v mestu, kakršno je Trst, bile danes še vedno šolske razmere take, kakor v kaki gorski vasi. Pomislijo naj vendar prizadeti faktorji, da mora otrok po zahtevi zakona vsak dan v šolo iti, torej uživati najmanj 20 ur pouka na teden, naši otroci pa — in celo 280 v celoti! — smejo priti šele vsak drugi dan za par ur v šolo! Ali še nismo premagali krize naše ljudske šole? Kolikor vemo, se vrši v vseh drugih šolah v Trstu reden pouk, le pri nas smo v polovičarstvu. Zakaj to? Ali za naše šole ne veljajo določbe državnega šolskega nadzorstva?

— t— Zaplenjeno imetje. Dež. sodišče v Trstu je izreklo zaplenitev imetja Marije Zanutigove, rojene l. 1882, učiteljice v Ronkah, pristojne v Muscoli. Osumljena je, da je zakrivila zločin veleizdaje v smislu § 58. c. k. z.

— t— Za božičnico otrok Ciril Metopovih šol v Trstu je darovala Jadranska banka 50 K, gospa Antonija vdova Gregoričeva pa 10 K.

Istrske vesti.

— i— Oprtoli. Pišejo nam: Italijanska šola še ni odprta; tudi lanske leto je bilo malo pouka. Nekateri so sicer začeli s privatnim poukom, toda brez uradnega dovoljenja, zato je okrajni šolski svet tukaj ustavil ta pouk. — Šole Družbe sv. Cirila in Metoda za Istro so vse odprte, na Livodah

delujeta celo dve učni osebi. Pa saj je v Istri pouk toliko potrebnejši, ker štejemo med našim narodom do 90 % analfabetov. Te zanemarjenosti ni krivo ljudstvo, temveč jo je zakrivila iredenta, ki je nemoteno zatirala naš narod. — Upajmo, da bo posledje drugače!

Iz Dalmacije.

— d— Gimnazija v Kotoru. Kakor nam poročajo, namerava naša vlada odpraviti gimnazijo v Kotoru.

— d— „Smotra Dalmatinska“, uradni list dalmatinske vlade izhaja sedaj v novi obliki. Naslov lista je hrvaški v večjih in italijanski v manjših črkah. To poroča tudi „Grazer Tagblatt“, ki pa mu ni všeč, ker dalmatinski uradni list ne izhaja tudi v nemškem jeziku. „Grazer Tagblatt“ naznanja javnosti z razprtimi črkami, da izhaja „Smotra Dalmatinska“ — „mit Ausschluss der deutschen Sprache“.

— d— Boka Kotorska brez gimnazije. Trdovratno se širi glas, da mislijo oblasti gimnazijo v Kotoru zapreti. Ugiba se, da hočejo to iz razlogov varčenja. „Naše Jedinstvo“ pripominja na to, da bi bilo pametneje in pravičnejše, ako bi edini gimnaziji v Kotoru prizanesli in odpravili eno srednjih šol v Zadru, kjer so tri. Hrvatska gimnazija v Zadru ima dvakrat več dijakov, nego italijanska. Italijanščina pa se poučuje tudi na hrvaški. Čemu je torej italijanska? V Kotoru pa je gimnazija potrebna za vse Bokele. Splitski list pripominja še: V naših srednjih zavodih se poučuje italijanski kolikor hrvaški, in iz urnikov izhaja celo, da je za italijanski jezik določenih več ur, nego za hrvaški. Ali — trebalo je gledati, da se ne zadene v — parit. Toda mi ne zahtevamo s tem zmanjšanja učenja italijanščine, pač pa, da bi hrvaščino nekoliko več učili, in more se najti način, da se ne bi dijaki bolj obremenili.

— d— Joso Modrič. V Zadru je umrl dne 14. pret. m. v 61. letu svoje dobe profesor in publicist Joso Modrič. Nekoliko časa je učil na gimnazijah v Kotoru, Dubrovniku in Splitu. Leta 1884. je prišel v Trst in je ustanovil tudi list „Secolo“, v katerem je napisal vrsto zanimivih feljtonov o Dalmaciji. Iz Trsta je šel v Belgrad, kjer je dobil mesto v ministrstvu za javna dela. Kasneje je prepotoval južno Ameriko in izdal knjigo o Argentini. Poleg tega je pisal razna poročila za časopise. Pisal je večinoma italijanski, a poznal je tudi — seveda poleg lepe hrvaščine — jako dobro nemški, francoski in angleški jezik. V 30 letih se je povrnil v Zader in se oženil. In tedaj se je vrgel na industrijska podjetja. Bil je med prvimi, ki je zainteresoval vnani kapital za izkoriščanje vodnih sil na Krki. Napisal je lepa dela o vodopadih Krke. Enkrat je tudi kandidiral samostojno v državni zbor: pri prvih volitvah na podlagi splošne volilne pravice, a ni uspel. V svojih svobodnih urah je pridno zasledoval svetovne literature in je bil splošno naobražen, nenavaden talent in človek plemenitega srca. Bodi mu blag spomin!

Z Dunaja.

Urad za ljudsko prehrano. Izšla je cesarska naredba, ki zaukazuje ustanovitev posebnega urada za ljudsko prehrano. Ta urad, ki je podrejen ministrskemu predsedniku, ima svoj sedež na Dunaju in sme izdajati odredbe glede pridelovanja in obdelovanja živil in krmil ter pridobitve sirovin, glede dobivanja, razdelitve, porabe in cen takih stvari in glede poizvedb o takih zalogah. Za sodelovanje ta urad lahko pritegne vsa oblastva in tudi občine. Za predsednika tega urada je imenovan finančni ravatelj na Dunaju Oskar Kokestein. Oficialen komentar k tej naredbi pravi, da bo novi urad z vso odločnostjo skrbel za to, da se kolikor mogoče odpravijo težave z živili ali vsaj zmanjšajo, kolikor bo to sploh mogoče. Predvsem bo novi urad delal, da dobi na razpolaganje vsa živila, kar jih je dobiti, ter da bo preskrbel za njih pravično in enakomerno razdelitev. Zlasti zatrjuje komentar, da bo novi urad posvečal posebno pozornost prebrani siromašnih krogov in se trudil doseči, da se znižajo cene živil.

Iz Zagreba.

Trirazrednico za italijanske begunske otroke otvorijo v Ogrskem Brodu. Tako poročajo zagrebški listi.

Nova univerza na Ogrskem. Iz Zagreba nam poročajo: V Požunu ob Dunavu so otvorili v nedeljo, dne 19. novembra, novo madžarsko univerzo.

Izložba hrvaške narodne umetnosti v Monakovem. Iz Zagreba nam pišejo: Zagrebška in petrinjska zadruga za ohranitev narodne umetnosti je priredila izložbo narodnega blaga v Monakovem. Bavarski listi izredno hvalijo hrvaško narodno umetnost in umetniško nadarjenost hrvaškega naroda.